

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

**НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО
*ИСТОРИЈА***

за II година

ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, декември 2005

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ИСТОРИЈА

1.2. Вид на средното образование: реформирано гимназиско образование

1.3. Година на изучување на наставниот предмет: втора

1.4. Број на часови на наставниот предмет:

- **Број на часови неделно: 2 часа**
- **Број на часови годишно: 72 часа**

1.5. Статус на наставниот предмет: задолжителен

2. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОГРАМАТА

При изготвувањето на програмата по историја се имаа предвид следните насоки:

- усогласеност со програмата по историја за основното образование;
- логичка и хронолошка поврзаност на содржините, пред сè, од аспект на историскиот развој;

- логична поврзаност секаде каде тоа е можно, т.е. историските содржини да се поврзат со содржините од другите наставни предмети во кои историјата има значајна примена;
- застапеност на историски содржини кои им овозможуваат на учениците историски знаења преку кои ќе го осознаат својот идентитет и ќе придонесат за буђење на историската свест;
- соодветна хронолошка поврзаност (тематска поврзаност по години, обем и барања - со изборните предмети).

Програмата опфаќа проширени историски знаења што даваат широки можности и добра основа учениците да се оспособат да го продолжат образованието, да развиваат способности и други особини кои им се потребни за понатамошниот успех во професијата и животот.

Темите и содржините за оваа возраст се продлабочени, проширени и ситематизирани и ги одразуваат барањата на современото воспитание и образование, сообразени со денешното време и со општите цивилизациски достигнувања.

Програмата се темели на историски настани, процеси и појави од општата, светската и националната историја, кои претставуваат основни вредности за разбирање на културниот и цивилизацискиот развој на човештвото.

Програмата им овозможува на учениците да ги осознаат основните карактеристики на секој историски период, социјалните, културните, религиозните и етничките специфичности, врз основа на научно фундирани содржини, применети на адекватна научно заснована периодизација и терминологија.

Програмата е единствена за сите ученици и на сите наставни јазици и таа покрај образовната има големо значење и воспитна функција во изградувањето на хуманистичките, моралните и естетските вредности на личноста и подготвување на младите за подоцнежниот живот и работа во духот на мирот, соработката, меѓународното почитување и разбирање.

Програмата е **флексибилна и развојна** и го обврзува наставникот како практичар да го напушти традиционалниот приод на работа и наместо таквиот дидактички пристап да користи посфикасни наставни форми, методи и постапки и преку активна работа да овозможи осовременување на наставниот процес.

Наставникот преку очекуваните излезни цели и целосната сопствена креативност подготвува свое автентично годишно и тематско планирање за реализација на оваа наставна програма.

На крајот од оваа наставна програма за секоја тема одделно дадени се конкретни излезни цели со што учениците треба да постигнат одреден квантум на знаења за историјата од развиениот и доцниот среден век, новиот век до крајот на Првата светска војна.

Наставната програма целосно е во функција на подготовка на учениците за полагање на државната и на училишната матура.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Цели на наставата по историја во гимназиското образование е учениците да усвојат суштински, систематизирани, трајни и научно потврдени знаења за минатото и сегашноста, да придонесе за критичкото мислење и будење на историска свест, изградување на вредносен систем на однесување спрема својот народ и држава, спрема другите народи и држави кон она што претставува цивилизациско достигнување во светот, како и да го продлабочи интересот за понатамошно изучување на историските настани и процеси.

3.1. Општи цели на предметот

Ученикој:

- да усвои знаења за значајните појави, настани и процеси од општата и националната историја;
- да развива способности за критичко мислење за светските и европските настани и да ги поврзува со македонската историја;
- да развива чувство, почит и лојалност за припадност кон Република Македонија;
- да развива свест за македонскиот национален идентитет;
- да прави синтеза на културниот и духовниот развиток во сите периоди од општествената развиеност;
- да се запознава во континуитет со економскиот, политичкиот, духовниот и културниот развиток во Светот, Европа и Македонија;
- да всадува љубов и почит кон културата и културното наследство;
- да придонесува за меѓуетничкото разбирање во Република Македонија, почит меѓу македонскиот народ, националностите и другите народи во светот.

3.2. Оперативни цели на предметот

Ученикој:

- да го спознава развојот, општествените појави и процеси во меѓународните односи, да го почитува националниот интегритет и суверенитет на секоја држава;
- да гради сопствен став и убедување;

- да развива историска свест и да се воспитува за мир и демократија;
- да развива способност за разбирање и почитување на различните вери, култури во светот и во државата;
- да ги открива причинско-последичните односи и да ги разликува поводот и последиците;
- да развива критичко мислење;
- да развива способност за логичко разбирање, поврзување, анализа и синтеза на историските и различните историски движења;
- способност за употреба на историски текст, користење на карта;
- способност за комуникација и мисловно изразување.

4. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на содржините по историја, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од наставниот предмет историја од претходната година.

5. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

5.1. Сѝрукѝуирање на содржиниѝе за учење

Тема I: Светот и Европа во раниот и доцниот среден век до крајот на XVIII век				
Содржина	Бр.на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
<p>1. Средновековни градови - живот и развој</p> <p>2. Хуманизам и ренесанса</p> <p>3. Големите географски откритија</p>		<p>Ученикоѝ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да објаснува како доаѓа до појава и создавање на средновековните градови; - да демонстрира изглед на градовите (внатрешен и надворешен изглед); - да ги објаснува причините кои довеле до борби помеѓу граѓаните и феудалците; - да црта средновековен град. - да одредува кои се причините за појавата на новиот поглед на светот; - да ги опишува условите во кои се појавил хуманизмот и ренесансата и нивното значење. - Да објаснува за причините за откритијата; - да набројува за новите технички пронајдоци; - да е способен да ги презентира 	<p>Прави макета на средновековен град, организира тркалезна маса на тема кога производите стануваат стока; собира слики, портрети од средновековни градови.</p> <p>Собира слики од периодот на хуманизмот и ренесансата.</p> <p>Чита содржини од литературата и претставниците на хуманизмот (Бокачо, Петрарка и други). Креира технички пронајдоци, каравела, компас, карта на Тосканели, црта карти на географските откритија, изработува карта на географските откритија, го објаснува односот кон домородното население.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - македонски јазик; - ликовна уметност.

Тема II: Балканот во развиениот среден век				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
<p>1. Балканските земји и Византија од XII до средината на XV век</p> <p>2. Албанското кнежевство од XI до XIII век</p> <p>3. Османлиска држава</p>		<p><i>Ученикој:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - да опишува за причините кои довеле до слабеење и пропаѓање на Византија; - да ги одредува условите во кои се создале и издигнале новите држави на Балканот како резултат на слабеењето на Византија. - Да разбере за процесот на создавање на албанските феудални владетели; - да објаснува за посебностите на албанското општество во раниот среден век; - Кнежевството - Албанија; - деспотот Арта. - Да се лоцира територијата и населението на Османската држава; - да објаснува какво било општественото и државното уредување; ширењето и зацврстувањето на исламот како државна религија. 	<p>Изготвува карта на византиските владеења во време на Јустинијан, го објаснува културното влијание на Византија врз другите народи.</p> <p>Се упатуваат учениците на сеопфатно претставување на исламот како државна религија, се читаат делови од Куранот од историски текст.</p> <p>Изготвува карта на првите навлегувања на Балканот. Разработува текст за битката на Марица 1371 год.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - уметност.

<p>4. Албанските кнежевства во XIV век и потпаѓање под османлиска власт</p>		<p>- објаснува за причините што довеле до феудална расцепканост на балканските земји и создавањето и нивното делување на албанските кнежевства (АРГА, ТРОПИЈА, БАЛШАЈ, ГРОПОД и др.);</p> <p>- објаснува за првите османски навлегувања и освојувања на Балканот;</p>		
--	--	---	--	--

Тема III: Македонија во развиениот среден век				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
1. Македонија во XIII век		<ul style="list-style-type: none"> - да се запознава со општествено-политичката положба во Македонија до почетокот на 13 век; - да објаснува како доаѓа до отцепување на крупните феудалци од централната власт. 	<p>Се одбележуваат на карта земјите во кои владееле Хрс, Стрес, Слав, односот на Стрес со Србија.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - ликовна уметност.
2. Македонија во првата половина на XIV век		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги опишува нападите на Каталонците на византиските владенија во Македонија; - да знае за српското завладување на Македонија; - да ги опишува српско-византиските борби за владенијата во Македонија - да знае за владеењето на српскиот цар Душан во Македонија. 	<p>Ги одбележува на карта териториите на кои се формирани новите самостојни држави по пропаѓањето на Душановото царство.</p>	
3. Самостојни држави во втората половина на XIV век		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува условите и причините кои довеле до формирање на самостојни држави по пропаѓањето на Душановото царство; - да знае за териториите и основните карактеристики на: Прилепското кралство, Серската држава, држава- 	<p>За подобро да се претстави положбата во Македонија се обработува историски текст “Битката кај Ровин” - Љубен Лапе.</p>	

<p>4. Паѓање на Македонија под османлиска власт</p> <p>5. Животот и културата во Македонија од XI до крајот на XIV век</p>		<p>та на Драгашите во Источна Македонија.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за условите и причините за брзото заземање на Балканскиот Полуостров; - да согледува за односите на османлиите кон населението и постојните владетели. - Да ги препознава културните прилики во Македонија: архитектура, градежништво, уметност, со материјал-ни остатоци. 	<p>Изработува историски албум за значајните настани од духовната и материјалната култура од тој период.</p>	
--	--	---	---	--

Тема IV: Балканот и Македонија под османлиска власт од XV век до крајот на XVIII век				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
<p>1. Организација на Османлиската држава и воспоставување на тимаро-спахискиот систем</p> <p>2. Отпори против османлиската власт</p> <p>3. Востанието на Скендер-бег и создавање на албанската држава (1443-1451)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - да објаснува за основните карактеристики на тимарско-спахискиот систем; - да согледува на економските, етничките и верските промени кои биле резултат на османските завојувања; - да знае за начините на колонизација и исламизација на балканските земји. - Да споредува видови на отпор против османлиската власт; - да објаснува за причините на првите буни и ајдутството како активен вооружен и организиран отпор. - Да се наведе враќањето на Скендер-бег во Кроја и кнежевството Кастриоти; - да објасни за ослободителното востание во 1443 година; - Соборот во Лежа и создавањето на Албанската лига 1444 година; - ослободување на средна Албанија. 	<p>Користи дијафилмови за осовите карактеристики на тимарско-спахискиот систем. Колонизацијата и исламизацијата во Македонија.</p> <p>Го претставува ликот на ајдут жена.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - уметност; - македонски јазик.

<p>4. Османлиско-албанските борби (1452-1468)</p> <p>5. Албанија по смртта на Скендер-бег до 1503 и значењето на епохата на Скендер-бег</p> <p>6. Положбата на Албанците под османлиска власт од XVI до средината на XVII век</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги регистрира победите на Скендербеговата војска (второто и третото опкружување на Кроја); - понатамошните војувања на Скендер-бег до неговата смрт. <ul style="list-style-type: none"> - Да ја сфати епохата на Скендер-бег како стратег и дипломат; - односите на Скендер-бег со другите европски држави; - да осознае за иницијативите за обновување на државата на Скендер-бег; - враќањето на наследниците на Скендер-бег и дефинитивно потпаѓање под османска власт. <ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за ширењето на тимарскиот систем и организацијата на османската администрација; - да знае за албанските и балканските собири и заедничката борба против османлиите; - да осознае за учеството на Албанците во востанијата во XVI век и втората половина на XVII век. 		
--	--	--	--	--

<p>7. Албанците за време на Австро-турската војна (1683-1690)</p> <p>8. Карпошево востание</p> <p>9. Охридска архиепископија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за пробивот на австриската војска на Балканот и прогласот на Леополд до балканските народи, а во таа насока и на албанскиот народ за давање поддршка на австриската војска; - ставот на Албанците и нивното учество под водството на Петар Богдани и Тома Распасари за воените операции во австриската војска. - Да ја објаснува Австро-османската војна, учеството на балканските народи во војната; - да ја објаснува положбата пред востанието, продорот на австриските војски на југ, избувнувањето на востанието, текот и последиците од востанието. - Да објаснува за односот на османската власт кон Охридската архиепископија; - да објаснува за значењето на архиепископијата за зачувувањето на христијанството и културата во Македонија и пошироко; - да ги истакнува причините за укинувањето (1767 година). 	<p>Изготвува макети на Камениот мост - Скопје. Чита и анализира текст “Охридска архиепископија” од историска читанка.</p> <p>Слики: Охрид, Свети Наум. Изработува постер со сите значајни споменици за културата на Балканот и Македонија од 15-18 век. Се вршат повремени и најавени тест проверки на постигањата на ученикот. Резултатите се предмет на анализа на паралелката.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - македонски јазик; - уметност.
---	--	---	--

<p>10. Животот и културата во балканските земји и Македонија од XV до XVIII век</p>		<p>- Да ги препознава и вреднува културните достигнуања кај балканските народи во сите области (градежништво, архитектура, просвета, книжевност, литература, уметност); - да објаснува за културните достигнуања кои предизвикале промени и во начинот на живеење.</p>		
--	--	---	--	--

Тема V: Светот и Европа од XVIII век до Првата светска војна				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
1. Индустриската револуција и подем на граѓанството		<ul style="list-style-type: none"> - да набројува за научно-техничките откритија и нивната примена во секојдневниот живот; - да ги идентификува позитивните влијанија во стопанскиот развој; - да објаснува за последиците од индустриската револуција. 	<p>Го истакнува интересот за примена на техничките изуми во производството, црта некои од новите технички изуми, чита текст за почетокот на индустриската револуција.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - македонски јазик.
2. Француската револуција и положбата во Европа по првата половина на XIX век		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува условите и причините за избувнување на револуцијата; - да ја објаснува Декларацијата за правото на човекот и граѓаните; - да го истакнува значењето на револуцијата. 	<p>Употребува дијафилм за значењето на Декларацијата, паѓањето на Бастилија.</p> <p>Црта карта на територијата каде се создадени САД, употребува дијафилм за војната меѓу Северот и Југот.</p>	
3. Создавање и издигнување на САД		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за условите и формирањето на САД; - да објаснува за државното и политичкото уредување, економскиот подем; - да истакнува за прераснувањето на САД како нова светска сила. 	<p>Обработува текст за револуцијата од 1848/49 година, го претставува на карта создавањето на новите држави обединета Германија и Италија.</p>	

<p>4. Европа во втората половина на XIX и почетокот на XX век</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува кои причини довеле до револуција; - промените што настанале по револуцијата 1848/49 година борбата за граѓански национални права; - да ја истакнува улогата на Големите сили во Источната криза. 	<p>Со примена на графоскоп ги објаснува реформите во Русија во време на Петар Велики, укинувањето на крепосништвото во Русија, обидот за излез на топли мориња.</p>	
<p>5. Русија до првата светска војна</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за спроведувањето на реформите и зацврстувањето на Русија со посебен осврт на економскиот развиток; - да објаснува за внатрешната и надворешната политика со посебен осврт на балканските народи. 		

Тема VI: Балканот од крајот на XVIII век до Првата светска војна				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
<p>1. Османлиската држава во XIX и почетокот на XX век</p> <p>2. Србија и Црна Гора од XIX век до Првата светска војна</p>		<p>- Да ги препознава причините кои довеле до слабеење на империјата во општествено-економскиот и политичкиот систем;</p> <p>- да објаснува за влијанијата кои довеле до национално будење на балканските народи кои биле во состав на империјата;</p> <p>- Да објаснува за појава на српското национално - ослободително движење кое довело до формирање на српската држава;</p> <p>- да знае за причините кои довеле до појава на српското национално ослободително движење кое довело до формирање на српската држава;</p> <p>- објаснува за создавањето на Црна Гора и врските со европските земји посебно со Русија.</p>	<p>Црта карта промени на Балканот по Балканските војни, чита историски текст за Гилханскиот хатишериф од 1839 година. Признавање еднакви права на христијаните со муслиманите, прави хронолошка таблица на национално ослободителните движења во Србија, Црна Гора, Грција, Бугарија и Албанија, врските на балканските држави со Русија.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - мајчин јазик; - уметност.

<p>3. Грција и Бугарија во XIX век до почетокот на Првата светска војна</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да знае за причините кои довеле до појава на грчкото национално движење кое довело до формирање на грчката држава; - да објаснува за создавањето и развојот на Бугарија и врските со европските земји, развојот и државното уредување. 		
<p>4. Албанските пашалуци</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за феудалната анархија во Албанија; - создавање и дејствување на Скадарскиот, Бератскиот и Јанинскиот пашалаци. 		
<p>5. Танзиматот и востанијата на Албанците од 1832 до 1849 година</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да направи осврт за албанските востанија против танзиматот; - востанието на Дервиш Цара; - вооружените востанија како составен дел на националниот препород. 		
<p>6. Создавање на Призренската лига</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да се наведат причините што довеле до формирањето на Призренската лига; - да ја анализира програмата на Призренската лига. 		

<p>7. Ставот на Лигата кон одлуките на Берлинскиот конгрес</p> <p>8. Привремената влада на Лигата и нејзиното распаѓање 1881</p> <p>9. Албанското национално движење 1881-1911</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да се објаснат одлуките на Берлинскиот конгрес за Албанија; - да објасни за ставот на Призренската лига кон одлуките на Берлинскиот конгрес како и влошувањето на албанско-турските односи; - вооружените борби за одбрана на територијалната целовитост и појава на движењето за автономна Албанија. - Да објасни за привремената влада и нејзиното дејствување и постигнувања; - да анализира за значењето на Призренската лига. - Да објасни за продолжување на отпорот на движењето за втoномија (соборот во Пеќ); - да знае за комитетот за слобода на Албанија, младотурското движење и Албанците; - за албанските конгреси (1908-1910) и албанските востанија (1909-1911). 	<ul style="list-style-type: none"> - Изготвува и црта карта на територијата која била опфатена со борби во текот на војната, ги демонстрира одлуките кои биле донесени на мировните преговори и последиците од нив за Македонија. 	
---	--	--	--	--

<p>10. Сеалбанското востание и создавање на Албанската држава</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за влошувањето на односите со младотурците и избувнување на востанијата во мај и август 1912 година; - за формирањето на албанската алијанса и почетокот на Првата балканска војна и пробивање на балканските војски во Албанија; - програтување на Албанија за независна држава. 		
<p>11. Албанија и Албанците од 1913 до Првата светска војна</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за работата на Валонската влада и меѓународно признавање на албанската држава на Лондонската конференција (1913); - да знае за причините на внатрешните конфликти и Меѓународната комисија за контрола; - положбата на Албанците под српското, црногорското и грчкото владеење; - Септемвриското востание во 1913 година; - владеењето на принц Вид во Албанија. 		

<p>12. Преродбата и културата на Албанците до Првата светска војна</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги согледа заложбите за просветување на албански јазик; - да знае за почетокот на албанската преродба и за првите преродбеници и културно-национални творци: книжевност, уметност, култура; - да знае за организација и дејноста на албанските друштва во дијаспората. 		
<p>13. Балканските војни (1912-1913)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за причините за создавање на Балканскиот сојуз меѓу балканските држави; - да објаснува за операциите во Првата и Втората балканска војна; - да резимира за одлуките кои биле донесени и последиците од нив, карактерот на војните. 		

Тема VII: Македонија од крајот на XVIII век до Првата светска војна				
Содржина	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темите и меѓу предметите
1. Македонија во првата половина на XIX век		<ul style="list-style-type: none"> - Да ја опишува положбата на населението во Македонија и одразот на реформите во Македонија; - да објаснува за причините за Негушкото востание, текот и последиците од востанието. 	<p>Црта карта на Македонија на Негушкото востание, се обработува текст за Негушкото востание.</p> <p>Портрет на најпознатите македонски војводи од 19 век, обработка на востанието на чело со Дедо Иљо.</p>	<p>Предмети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - географија; - македонски јазик; - ликовна уметност.
2. Разловечко востание		<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за причините за кревање на Разловечкото востание; - да објаснува за почетокот и текот на востанието. 	<p>Изработува карта на која се внесени местата каде се одиграле поголемите судири на востаниците.</p>	
3. Македонското (Кресненско) востание		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за причините за востание (внатрешни и надворешни); - објаснува за почетокот и текот на востанието, задушвањето на востанието, последиците од него. 	<p>Ги демонстрира и проучува причините за свикување на Цариградската конференција, Санстефанскиот мир, како се решило македонското прашање на Берлинскиот конгрес.</p>	
4. Македонија во политиката на големите сили и балканските држави во втората половина на XIX век		<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за положбата во Македонија во Источната криза; - да ги објаснува ангажирањата на Големите сили на Балканот и Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дијапозитиви за положбата на Охридската архиепископија, разработка на текст за обидот на скопскиот 	

<p>5. Пропагандите во Македонија и борбата за обнова на Охридската епископија</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да наоѓа причини за формирањето на црковно-училишните општини; - карактерот и последиците од делувањето на пропагандите на соседните држави; - да објаснува за дејноста на католичката, протестантската и романската пропаганда во Македонија. - да ја објаснува борбата за обнова на Охридската архиепископија. 	<p>митрополит Теодосиј за обнова на Охридската архиепископија.</p> <p>Обработка на текст за активноста на македонските емиграции во странство.</p> <p>Дијапозитиви: се опишува разликата во однос на концепцијата спрема македонското ослободително дело меѓу македонската социјалистичка група и врховниот македонски комитет; се претставуваат општо истакнатите карактерни одлики што го краселе Гоце Делчев како човек.</p>	
<p>6. Македонските организации и друштва во емиграција</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за формирањето на македонската емиграција; - осврт за дејствувањето на организациите во Бугарија, Србија, Швајцарија и Русија. 	<p>Дијапозитиви: ТМРО 1903 година, разликите меѓу централистите и врховистите, зошто врховизмот претставува голема опасност за македонскиот народ.</p>	
<p>7. МРО 1893-1903</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Осврт за организационата поставеност, развојот на МРО 1893-1903 година; - формирање, организациона поставеност и развој на МРО; - да ја истакнува улогата на МРО во борбата на македонскиот народ за слобода и самостојна државност. 	<p>Дијапозитиви: ТМРО 1903 година, разликите меѓу централистите и врховистите, зошто врховизмот претставува голема опасност за македонскиот народ.</p>	
<p>8. Истакнати дејци на МРО</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објаснува за дејноста на некои од поистакнатите дејци на ТМРО, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Гоце 	<p>Карта - Илинденско востание, историска читанка, игран филм “Илинден 1903”, “Републиката во пламен”.</p>	

<p>11. Положбата во Македонија и МРО по востанието (1903-1908)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за последиците во Македонија и Илинденското востание. Улогата и странскиот фактор; - да ги објаснува Мирџстешките реформи, вооружените пропаганди и последиците од нив, положбата по востанието. 		
<p>12. Македонија од 1908-1912</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да опишува за промените што настанале како резултат на Младотурската револуција во Македонија; - да објаснува за учеството на Македонците во револуцијата, појавата на политичките партии, клубови, избори; обидот за отворање на Педагошката школа во Скопје. 		
<p>13. Македонија во балканските војни и последиците од нив</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да резимира за местото на Македонија во завојувачката политика на балканските земји сојузници; - да објаснува за учеството на Македонците во балканските војни и последиците за Македонија и македонскиот народ од нив; 		
<p>14. Преродбата и културата кај Македонците</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да истакнува за меѓународната активност на македонската колонија во Петроград; - да објасни за борбата на Македонците за народната просвета, црков- 		

		ната литература и народниот јазик; - да знае за почетоците на печатар- ската дејност во Македонија; - да осознае за достигнувањето на уметноста, културата и градежниш- твото во Македонија.		
--	--	---	--	--

ОД ПРИЛОЖЕНИТЕ 56 НАСТАВНИ СОДРЖИНИ, ПРОФЕСОРИТЕ ВО СВОЕТО ГОДИШНО И ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ТРЕБА ДА РЕАЛИЗИРААТ 42 СОДРЖИНИ.

5.2. Наставни методи и активности на учење

Наставникот може да ги применува сите верифицирани методи и техники на учење во согласност со дефинираните цели. Му се препорачува засилување на проблемско-творечкиот методски систем, аналитичко-интерпретативниот и, по можност, корелациско-интегративниот. Наставникот треба да иницира комплетно самостојна активност на учениците, да ги води кон смисловно-рецептивно и смисловно-активно учење и постојано треба да ги коригира механичко-рецептивното и механичко-активното учење.

Активности на наставничкиот

Наставникот е одговорен за организацијата и реализацијата на наставниот процес. Тој е задолжен да ја испланира наставата глобално, тематски и оперативно (фондот на часовите и нивната распределба дозволува креативност и еластичност на наставникот во реализацијата на целите). Во наставниот процес наставникот треба да биде: организатор, координатор, иницијатор, водач и насочувач за размена на искуства и сл.

Активности на ученичкиот

Ученикот треба да биде поттикнат на континуирано активно следење на наставата со активно слушање кое подразбира негова реакција со соодветно поставени прашања, одговори и коментари во врска со наставните содржини. Ученикот треба со претходна подготовка да ја следи наставата. Наставникот го поттикнува, односно мотивира знаењето како основна активност за усвојување нови содржини, но и преку критичко учење и размислување при кое ученикот ќе се обидува

својот личен став да го изрази, да го аргументира и да го брани со помош на усвоените знаења и предзнаења. Ученикот преку најразлични активности да усвојува определени знаења, умеења и способности, темелни за неговиот идеен живот.

5.3. Организација и реализација на наставата

Предметот историја подразбира поделба на часови за усвојување на нови наставни содржини и ги обработува на 11 теми од најновата историја на македонскиот народ, балканските народи и европската и светската историја на XX век и реализирање на функционалните цели на сите подрачја со акцент врз поголема самостојна работа на учениците (кои ги подразбираат знаењата, умеењата и способностите, дефинирани во општите, функционалните и во одделните цели на подрачјата).

5.4. Наставни средства и помагала

Наставникот ќе користи наставни средства и помагала што се определени со Нормативот за нагледни средства по историја.

Наставни средства

Учебници и учебни помагала за учениците:

- учебник по историја;
- прилози за наставата по историја во основното и средното образование - 1992 година;
- одбрани текстови од „Историјата на Македонскиот народ” - Љубен Лапе.

Учебници и учебни помагала за ученикот

Дополнителна литература за наставникот:

- Историја на македонскиот народ - IV том - Институт - Скопје, 2001 година;
- „Документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и национална држава” - II том, Скопје, 1981 година.

6. ОЧЕКУВАНИ ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИКОТ

Начинот на проверување и оценување секогаш треба да има стимулативен карактер, да мотивира и да се темели на континуирана и систематска работа. Проверувањето на знаењата на учениците треба да се врши во сите фази на наставниот процес (при реализацијата на нова содржина, повторување, проверување, систематизирање, вежбање, истражување).

Преку различни техники за работа со историски текстови и илустративен материјал од периодот на развиениот и доцниот среден век и новиот век до Првата светска војна; да прави самостојна анализа на историските текстови и историски илустрации; да толкува историски документи и да ги вреднува различните интерпретации.

Во рамките на следењето и оценувањето ќе се применуваат различни постапки (усно проверување, писмено, тестови на знаења, изработка на семинарски трудови, реферати, како и активности кои ученикот ги покажува во текот на часот).

Тема I: Светот и Европа во развиениот и доцниот среден век до XVIII век

Ученикот да ги споредува античките и средновековните градови (начинот на нивното создавање, изгледот преку текстови и илустрации); да ги анализира причините кои довеле до борба на градовите за самоуправа; да ги анализира карактеристиките на хуманизмот и ренесансата и да знае за најзначајните претставници во таа епоха; да ги објаснува причините за големите географски откритија и условите кои ги овозможиле истите; да ги споредува новооткриените поморски патишта по кои пловеле големите морепловци; да ги објаснува карактеристиките на културата во средниот век и значењето на појавата на научниците кои ги негирале религиозните толкувања на природата и светот.

Тема II: Балканот во развиениот среден век до XV век

Да осознае за општествено-економските и политичките прилики во Византија и да ги сфати причините за нејзиното слабеење и опаѓање на моќта на византиската држава; да го разбере процесот на создавање на албанските феудални владеења и особености на тогашното албанско општество; да се запознае со настанувањето на Османлиската држава, да разбере за државното уредување, улогата на исламот и процесот на ширење на Османлиската држава; да осознае за албанските кнежевства на Топите, Балшиќите и Кнежевството Арта.

Тема III: Македонија во развиениот среден век

Да го осознае процесот на самостојно владеење на македонските феудални владетели Добромир Хрис, Срес и Алексеј Слав; да ја сфати положбата на Македонија под туѓинска власт (византиска и српска власт); да осознае за создавањето на самостојни феудални држави на Прилепското македонско кралство, Серската држава и државата на Јован и Константин Драгаш; да знае за Маричката битка и последиците за Македонија, за улогата на Крали Марко како заштитник на македонскиот народ и вазал на османлиите; да знае за битката на Ровињ и паѓањето на Македонија под османска власт; да се запознае за основните карактеристики на културата, литературата, уметноста, градежништвото и другите материјални остатоци; да го осознае начинот на живеење и обичаите на луѓето во средниот век во Македонија.

Тема IV: Балканот и Македонија под османска власт од XV до крајот на XVIII век

Да ги објаснува основните карактеристики на тимароспахискиот систем; да ги анализира економските, етничките и верските промени кои биле резултат на османските освојувања; да ги знае начините на колонизација и исламизација на балканските земји; да ги знае видовите на отпор против османската власт; да ги опишува причините за кревањето на востанието на Скендер-бег; да анализира текстови од епската и другата литература посветена на тој период; да го објаснува текот, последиците и задушувањето на востанието на Скендер-бег; да ја објаснува Австроосманлиската војна и учеството на балканските народи во војната; да ги анализира причините, текот и последиците од Карпошевото востание; да го објаснува односот на османлиската власт кон Охридската архиепископија и причините за нејзиното укинување; да го вреднува местото на Охридската архиепископија за зачувување на христијанската религија и култура во Македонија и пошироко; да направи преглед за развојот и спецификите на развојот на просветата, уметноста и појавата на исламската култура во Македонија; да ги сфати обичаите и начинот на животот на обичниот човек на Балканот и Македонија во овој период.

Тема V: Светот и Европа од XVIII век до Првата светска војна

Да осознае за индустриската револуција и подемот на граѓанството; да ги анализира причините и последиците од Француската револуција; да ја толкува Декларацијата за правата на човекот и

граѓанинот; да го објаснува формирањето на САД, државното и политичкото уредување и прераснувањето на САД во светска сила; да ги анализира појавите и процесите во Европа во втората половина на XIX век и во почетокот на XX век; да ја објаснува Големата источна криза и улогата на големите сили; ги опишува состојбите во Русија и нејзината балканска политика до Првата светска војна.

Тема VI: Балканот од крајот на XVIII век до Првата светска војна

Да ги препознава причините кои довеле до слабеење на Османската држава; да ги анализира влијанијата на националното будење кај балканските народи во османлиската држава; да ја опишува социјално-економската положба на албанските пашалаци, создавањето на Призренската лига и нејзиното распаѓање, национално-ослободителното движење и процесот на формирањето на државата Албанија.

Тема VII: Македонија од крајот на XVIII век до Првата светска војна

Да ги објаснува причините, текот и последиците од Разловечкото и Кресненското востание; да ја анализира внатрешната и меѓународната положба на Македонија во време на Источната криза; да ги опишува напорите за организирање на црковно-училишна дејност и борбата за обновување на Охридската архиепископија; да ги анализира начините, целите и последиците од делувањето на странските пропаганди во Македонија; да знае за формирањето на МРО и нејзиниот развој до Илинденското востание; да го објаснува значењето на одделните истакнати дејци на МРО; да ги анализира

односитe на МРО со ВМК; да ги објаснува одлуките за кревањето на Илинденското востание; да знае за почетокот и текот на востанието; создавањето на Крушевската Република; да го анализира Крушевскиот манифест; да ги опишува последиците за македонскиот народ од Илинденското востание; да ги објаснува промените и ситуацијата во Македонија за време на Хуриетот и учеството на Македонците во политичкиот живот за време на власта на Младотурците; да ја анализира освојувачката политика на балканските држави кон Македонија, нивното сојузништво и непријателство во текот на двете балкански војни и последиците од овие војни за Македонија и македонскиот народ; да ја демонстрира борбата за народна просвета; црковна литература и народен јазик; да знаат за почетоците на печатарската дејност во Македонија, за уметноста и градежништвото во овој период.

7. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА

7.1. Основни карактеристики на наставата

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование наставникот како:

- предавач: соопштува информации, формулира проблеми, дефинира, соопштува, објаснува, демонстрира, прави врски меѓу поимите, го идентифицира важноста и универзалноста;
- организатор на наставата: планира активности, поставяки, формулира прашања, го определува времетраењето на активностите и др.;
- партнер во педагошката комуникација: дава мислење, иницира дијалог, мотивира, поттикнува, пофалува, насочува дискусија, прави корелација со знаењата од областа на другите предмети;

- оценувач: објективно ги евалуира активностите на ученикот во областа на знаењето, како и на однесувањето на ученикот.

7.2. Стандард за наставен кадар

Наставниците во гимназиското образование треба да имаат завршено соодветно високо образование, завршени студии по историја на Филозофскиот факултет - Институт за историја.

7.3. Стандард за простор и опрема

За успешна реализација на наставната програма, наставникот може да користи:

- историски кабинет;
- специјализирана училница;
- класична училница.

8. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на изработка: декември 2005 година

8.2. Почеток на примена на наставната програма: _____

9. ПРОФИЛ НА НАСТАВЕН КАДАР:

Филозофски факултет - Институт за историја.

10. СОСТАВ НА РАБОТНАТА ГРУПА:

- 1. Живко Степаноски - Биро за развој на образоанието, раководител**
- 2. проф. д-р Коста Ациески - Филозофски факултет, Институт за историја - Скопје**
- 3. проф. д-р Тодор Чепреганов - Институт за национална историја - Скопје**
- 4. проф. д-р Методија Манојловски - Филозофски факултет - Институт за историја - Скопје**
- 5. проф. д-р Рамиз Абдули - Институт за национална историја - Скопје**
- 6. д-р Сефедин Елези - Министерство за образование и наука - Скопје**
- 7. д-р Неби Дервиши - Државен универзитет во Тетово - Тетово**
- 8. д-р Халим Пурелку - Државен универзитет во Тетово - Тетово**
- 9. Елена Лакинска - Гимназија “Орце Николов” - Скопје**
- 10. Исамедин Зејадин - Гимназија “Јосип Броз - Тито” - Скопје**

11. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по историја за II година на реформираното гимназиско образование ја одобри (донесе)

_____ со решение бр. _____ од _____ година.